

Csihák György (Zürich/Budapest): **Csuka fogta, róka fogta, varga fogta**

„A legszebb zenének nincs partitúrája”
(Gustav Mahler)

Alább két, ma érvényes kínai írásjel. A bal oldali jelentése ZENE, a jobb oldali: ORVOS-SÁG. Ha jól megnézzük, majdnem egyforma. Alul, ami van, az „FA”. A két írásjel középső része egyforma. A jobboldali fölött, ami van, egy vízszintes vonal, amit két kis vonal metszi és a végén egy kis bütyök van, jelentése „növény”, de nem fa, hanem kis növényke, ami az írásjel jobb oldalától kívül is látszik ezen a képen. A közöttük lévő jel mutatja, hogy hasonlóak, de nem azonosak.

A jelentése tehát az, hogy a növényekben zene van, ami nem más, mint az orvosság – amit a tudomány ma jól tud, hiszen a természetes gyógyszerek újra feltalálásának korát éljük. Tehát lehet orvosság a fában is (hársfa), meg a kisebb növényben, a bokorban (bodza) és a kis növénykében is (kamilla).

Igen ám, de zene is van bennök, és a zene orvosság is. Nekünk, magyaroknak talán nem kell elismételniük Bartók, de még inkább Kodály után a zene hatását az emberre. Azt sem, hogy a vidámság milyen egészségügyi hatással jár és talán azt sem, hogy „sírva vigad a magyar”! Mi pedig vigadni a legjobban tudunk: zenére.

A francia állami televízió, egy tudománnyal foglalkozó adásában, egyenes közvetítéssel bemutatta, amint egy USA-beli kutató, elektronikus technikával, felfogja és megszólaltatja, az udvarában álló öreg fa hangjait. Ő azt mondta, hogy a fa énekel és zenél – amit mi hallgattunk. Ebben a műsorban bemutatták azt is, hogy a szobanövények felismerik gondozójukat és azt is, aki rosszul bánik velük.

Egyesületünk kiváló tagja, Farkas József néprajzos, a Szatmári Múzeum néhai igazgatója, egy rendezvényünkön elmondta a következő történetet. Egy adatközlője elmondta neki, hogy miként kell gennyesedő emberi sebet meggyógyítani. Holdtöltekor, halott ember sírjáról szedjen valami (én felejtettem el a növény nevét) virágot és azzal kezelje. Derék Jósánk kiment

holdtöltek a temetőbe, ahol már jó előre kiszemelte azt a bizonyos virágot, szedett belőle és elvitte Debrecenbe. Akkoriban a gennyes emberi sebet penicillinnel gyógyították és Debrecenben volt az első penicillin gyárunk. Jóskánk oda vitte a virágot, ahol bebizonyították, hogy a virágnak nagy penicillin tartalma van. Gondolom, ez a kis történet nemigen lep meg senkit, aki az ilyesmivel foglalkozik. Node: ezt mind tudták azok, akik ezeket a kínai írásjeleket valaha megszerkesztették?

Régebben olvastam egy komoly tanulmányt arról, hogy a tehenek, a nekik tetsző zenére jobban tejelnek. Az írás szerzőjének tapasztalata szerint, például Beethoven zenéjére. Mely szerint a teheneknek is van zenei ízlésük...

Lehet, hogy az utóbbi időben túl sok előadást hallgattam meg olvastam az írásról. Minden esetre nekem sokkal inkább az tűnik fel, hogy az írás feltalálói mi mindent tudtak, amit azután írásuk kifejez. Természetesen jobban, mint a latin abc. Sőt: itt – a kínai írásjelekben - látható teljes szépségében az „összerakom – szétszedem” elv is.

Erről ismét eszembe jut, hogy miért nem szeretem azokat az állítólagos igen régi magyar rovásírásos szövegeket? Azért, mert úgy írják, mint a latin betűs szövegeket – amiről az a meggyőződésem, hogy úgy soha nem írtunk. Most ezt tanítják országszerte – szerintem nagyon helytelenül. Kiírják, mondjuk, hogy „Jászkarajenő” – és természetesen van rovásírás megfelelője minden latin betűnek – hát úgy is írják. *Márpedig szerintem úgy soha nem írtunk.* Csak azóta, amióta ismerjük a latin ábécét. Gondolom ezt, néhány példa alapján, amit most megemlítek.

Úgy *tudom*, hogy nagy tudású és tiszteletreméltó eleink, összerovást alkalmaztak, és ami igazán régi szöveget eredeti formájában ismerünk, az mind vagy össze van róva, vagy betű kihagyással van írva (példákat most mellőzök). Mivel családnévüket mindenhová beírták, egy ilyen hosszú szöveg beégetése egy állatba bizonyosan halálát okozta volna annak a szegény párának. Tehát egész biztosan nem így írták. *Tudom* ezt azért, mert a svájci, úgynevezett „hun völgyben”, Pensic (Penszék – így mondják ott) településen máig nincsenek utcanevek, se házszámok. Hanem minden ház kapujára (fából van) bevésik a család tamgáját. Ugyanezt beégetik a marhákba, ugyanis tavasszal felhajtják a havasi legelőre, ott hagyják őket és ősszel leterelik onnan. A legtöbb állat hazatalál, de van olyan is, amelyik – nem. Nincs gond, mert – kivéve a szaporulatot – tamgája szerint mindet megtalálja a gazdája.

Van egy másik bizonyosságom is, de az hosszabb – és ez a maják írása. Az ugyanis, a tudományban általánosan elfogadott dolog, tehát tudomány volt, hogy a maják nem tudtak írni. Igaz, hogy ezt, az őket igen gondosan kiírtó spanyolok terjesztették világszerte, de teheték, mert a maják el voltak némítva. Saját adataik szerint, a spanyolok Észak-, Közép-, és Dél-Amerikában kiírtottak negyvenmillió őslakót. Ezek az őslakók olyan pontos világnaptárt készítettek, hogy az a mai naptártól csak néhány másodperccel tér el. Ezek az őslakók adták a világnak egyebek mellett a burgonyát, a kukoricát, a dohányt, a vaníliát, a kokát, a pulykát. Nagyobb városaikban több tízezer ember élt. Műveltségük korát ma többtízezer évben mérik. Majdnem teljes pusztulásukat a vérbajos spanyol hódítók okozták, Krisztus után, úgy tizenhat évszázaddal. Mi az, hogy nem tudtak írni?

Ezen népek műveltségéről ma már kiváló szakkönyvek tucatjait lehet olvasni, de az emberek százmilliói, ha egyáltalán tudnak valamit róluk, akkor nagy többségük még a spanyol hazugságokat ismeri.

Noha a keresztény papok gondosan támogatták kenyéradó gazdáikat, mégis sokat tettek ennek a műveltségnek a megmentéséért. Tették ezt elsősorban azért, mert feladatuk volt mindennek a bizonyítására, ami az ördögtől volt – így például a számtalan ábrázolás, de mai nevén kódexek megfejtése is. Maradt összesen három ilyen kódex, mivel a többit el kellett pusztítani. Egyik példány ma Drezdában van – így a németek igen elől járnak, a maja titkok

megfejtésében. Az érdem egy leningrádi (ma ismét szentpétervári) emberé, akit Jurij Knorosov-nak hívtak, aki 1973-ban megfejtette a maja írást, de csak jó húsz év múltán láthatott először élő maját és maja várost. Eközben még egy új tudomány is született az asztro-archeológia, magyarul talán csillagászati régészetnek nevezhetnénk – aminek alapjait bizony! – a maják rakták le.

De visszatérve a maják írására. A maják azért „nem tudhattak írni”, mert műveltségük megmentői, a keresztény papok erre a megállapításra jutottak. Hogyan? Hát úgy – ahogyan ma több bemutatott képen látható: kínzással. A képzett maja természetesen az ördöggel cimborált, ezért „különleges bánásmód”-ban részesült. Mivel őt tartották a titkok tudójának, ezért azt is akarták tőle tudni, hogy tud-e írni? Ő persze azt mondta, hogy igen – amit viszont bizonyítania kellett. Ez úgy ment, hogy a papok vették a latin ábécét és az írástudó maját sorra kérdezték: miként írja az egyes betűket? A nyomorult, meg igyekezett. Mondjad Á – na és hogyan írod? A szerencsétlen tett valamit. És ez így ment, amíg az őt kérdező pap el nem jutott a latin ábécé végére. Természetesen így nem lehetett egyetlen maja szöveget sem elolvasni – ezért: tudománnyá lett, hogy a maják nem tudnak írni. Mellőzöm a további részleteket, ma már, ha a régész talál arrafelé egy faldarabot, akkor gondosan rögzítik annak minden részletét. Mert, amint ma nálunk, ugye ékes magyar nyelven kiírnak a falakra mindenfélét, éppígy kiírtak a maják is sok mindent a falakra. Azt ezer év múlva, majd ha nálunk is kiássák, akkor a tudomány meg fogja állapítani, hogy valószínűleg mi is angolul beszéltünk, írtunk – ha tudtunk egyáltalán?! – és talán makogtunk is valamit másként. Nos, pontosan így jártak a maják is, a modern tudománnyal. És ezért nem tudtak írni – Knorosov-ig.

És, szerintem, ezért gondolom, hogy nem írtunk mi sem soha úgy, amint a latinok, hiszen az ő írásuk jóval fiatalabb is a mienkénél. Ezt gondolom még akkor is, ha több betűjük kísértetiesen hasonlít - a mienkére. Csak ki ne találja valaki, hogy mi vettük át tőlük. Volt és van erre is példa.

Az "Arte" televízió 2012. február 11-én 20.15 órakor "Der Maya-Code" címmel (A maja írás) másfél órás műsorban bemutatót adott az újabb maja kutatás eredményeiről (kód: 83-44-091). Bő helyszíni filmanyaggal rövid áttekintést adtak a maja írás megismerésének történetéről is. Előadásaimban óvni szoktam a régebbi szakirodalomtól, mert a maják írását alig negyven éve tudják olvasni (lásd: mekszikói úti beszámoló. KAPU, 1998. 6/7: A Tollaskígyó országában).

A film bemutatja, hogy igen sok és érdekes részeredmény után Leningrádban 1970 táján sikerült a döntő áttörés a maja szövegek olvasása tárgyában. Egy kutatóintézet második emeletén, öt másik társával egy szobában dolgozó Jurij Knorosov-é az érdem, aki viszont élete végéig elszigetelt maradt. A hidegháború nem kedvez a tudománynak. Mégis, neki köszönhetjük a döntő felfedezést, miáltal mára egyre több eredeti maja szöveget elolvasnak a kutatók.

A filmben igen szépen méltatják Knorosov eredményét és a mai elektronikus író és rajzoló eszközök segítségével, a képernyőn igen szemléletesen megmutatják a National Geographic kutatói.

Leegyszerűsítve a lényeg az, hogy nemcsak nincs szó betű írásról, de még a képírásnak is egy igen érdekes változatával van dolgunk. Két fontos dolog van: az egyik, hogy azonos dolgot, tárgyat, fogalmat leírtak többféle képpel is. Ezt a kutatók az író ember szellemességével magyarázzák. Lehet. A másik, hogy az egyes szótagok képét az írók egybetolták - és ez az, amit a mai technikával igen szépen lehet mutatni a képernyőn, és így lesz a két szótagképből egy szó képe. Ha pedig az író két ilyen szótagképet egymásra tolt, akkor a kettő természetesen nem fedi egymást pontosan: az egyik alól a másik kilóg alul, felül, esetleg mindenhol. Márpedig ugyanazt a szóképet össze lehet tolni akárhány másik szóképpel, miáltal újabb és újabb szavak képét lehet megalkotni, miáltal itt is megfigyelhető a „szétszedem-összerakom” technika. Így azután nincsen a-b-c, ami a beszéd hangzóit adná, de egységes képírás sincs. Példának hozták a kínai

írást, és annak sok száz képét egybevetik a maja írás számtalan képével. Mindkét esetben ugyanarról a logikai megoldásról van szó.

Mi, a mi ősi betűírásunkkal pontosan azt tesszük, mint amit a maják a maguk képírásával. Így születik nálunk a "ligatura" amikor a mi íróink is a különböző betűket egymásba tolják és így írnak szavakat. Az én nevem Csihák és György, rovásírásunkkal mindkét nevet gyönyörű ligatúrával, tehát egy-egy képpel lehet leírni: az egyes rovásírásos betűket egymásba lehet róni úgy, hogy mindkét nevem egy-egy furcsa alakú kis rovás lesz (lásd: Acta Historica Hungarica Turiciensia X/2, 10-11. oldal).

Tehát azt mondjuk (és csináljuk!), hogy a betűket egyberójuk. Nem magamtól találtam ki. Magyarországon, még a 16. században is, térképekre ráírták rovásírással is, például a megyék nevét. A Csihák írását Csik Megyétől, a Györgyöt Gyergyó rovásírásából veszem. Rendszerben is van, mert a székely rovásírásos botnaptáron is György napon Gyergy szerepel. Ami azért is jó, mert ő így írta: Székely Dósa Gyergy.

Tehát a ligatura "észjárása" megegyezik a maja írókéval - miként az ősi kínai írásával is - hiszen véletlenek nincsenek.

Néprajzkutatók tanítják, hogy az emberi agy tértől és időtől függetlenül képes azonos eredményre. Esetünkben lehet ez is igaz. De bennem motoszkál egy gondolat. Újabb maja szakirodalomban olvasom egy mellékmondatban: valakinek feltűnt, hogy amikor a Földközi-tenger medencéjében nagyobb mozgás volt, akkor rendre megjelentek embercsoportok a mai Mekszikói öbölben.

Az embertanosok szerint egységes nagyobb népcsoportok közös magatartási formát mutatnak. Egyesek például szelídek, békeszeretők - mások harciasak, támadók. Ez nem jelenti azt, hogy ne lehetne itt is - ott is ez is meg az is, de nagyobb csoportok mutatnak jellegzetes, egységes, rájuk jellemző alapvető tulajdonságokat. Ezek szerint nem kizárható, hogy az itt most összehasonlított írók között lehet valami összefüggés.

Végezetül még egy érdekesség. Soha le nem írtam, de a rovásírásunkról tartott előadásaimban mindig bemutatom egy angol szerző munkájából a mellékletet (A sign-list in which old forms /Ku-Wen/ of Chinese characters compared with Sumerian congeners or prototypes. Ball, C. J.: Chinese and Sumerian. London, 1903). Magyarul: A szumér lineáris írás összehasonlítása a kínai ku wen írással. Tehát a legrégebb szumér írás összehasonlítása a legrégebb kínai írással. A szerző összehasonlít 108 jelet. Ezeknek nemcsak a formája, de a két nyelvben való jelentése és hangzósítása is - mondjuk óvatosan - igen hasonló. Ezért írta az illető az egész könyvet. Hozzáteszem, hogy bőven van köztük olyan, ami a mai magyar nyelven is igen hasonlóan hangzik és néha teljesen azonos értelmű. A rendelkezésre álló szumér-kínai összehasonlításban vannak olyan szavak, amelyeket ugyanabban a formában és jelentéssel mi magyarok ma is használunk.

Az már ne is legyen meglepő, hogy a felsorolt jelek közül több is megtalálható rovásírásunkban.

Budapest, 2019. március 24.

